

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKŲ IŠLAIKYMO IŠMOKŲ ĮSTATYMO
NR. X-987 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO NR. XIVP-209

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2021 m. balandžio 7 d. sprendimo Nr. SV- S-77 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 3 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo išmokų įstatymo Nr. X-987 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-209 (toliau – Įstatymo projektas), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui jį tobulinti pagal toliau pateiktas pastabas:

1. Atsižvelgiant į tai, kad, nuo 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo Nr. I-2044 1, 2, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 straipsnių, ketvirtojo ir penktojo skirsnių pavadinimų pakeitimo ir Įstatymo papildymo 20¹ straipsniu įstatymui Nr. XIII-1261, atsisakyta sąvokos „nedarbingas asmuo“, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto 1 straipsnį, kuriuo keičiama Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo įstatymo Nr. X-987 (toliau – Įstatymas) 2 straipsnio 2 dalis, – sąvoką „nedarbingas asmuo“ pakeisti į sąvoką „asmuo, kuriam nustatytas 0–25 procentų darbingumo lygis“. Atitinkamai turėtų būti tikslinama ir Įstatymo 1 straipsnio 2 dalis.

2. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatyme vartojama sąvoka „valstybės ar žinybiniai registrai, valstybės informacinės sistemos“, o Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme Nr. XI-1807 vartojama sąvoka „registrai ar valstybės informacinės sistemos“, siūlytina patikslinti Įstatymo 5 straipsnio 1 dalį. Taip pat siūlytina papildyti šio straipsnio 2 dalį nuostatomis, kad duomenis ir informaciją, reikalingus išmokų administratoriaus funkcijoms vykdyti, išmokų administratorius galėtų gauti ir duomenų teikimo sutartyse nustatyta tvarka bei terminais. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina Įstatymo projektą papildyti Įstatymo 5 straipsnio keitimu ir 5 straipsnį išdėstyti taip:

„5 straipsnis. Išmokų administratoriaus teisės

1. Išmokų administratorius turi teisę gauti iš juridinių ir fizinių asmenų, valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių, organizacijų, taip pat iš registru ar valstybės informacinių sistemų duomenis ir informaciją, reikalingus išmokų administratoriaus funkcijoms vykdyti.

2. Duomenis ir informaciją, reikalingus išmokų administratoriaus funkcijoms vykdyti, juridiniai ir fiziniai asmenys, valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos, įmonės,

organizacijos privalo neatlygintinai raštu arba elektroniniu būdu pateikti išmokų administratoriui per 10 darbo dienų nuo prašymo gavimo dienos arba duomenų teikimo sutartyje nustatyta tvarka ir terminais.“

3. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu siūlomais Įstatymo 7 straipsnio ir 10 straipsnio pakeitimais būtų nevisiškai įgyvendinamas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. lapkričio 8 d. nutarimas Nr. KT44-N13/2019 „Dėl Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo fondo įstatymo ir Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo išmokų įstatymo nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (toliau – Konstitucinio Teismo nutarimas), nes tokiu teisiniu reguliavimu nesudaroma prielaidų įvertinti individualią kiekvieno vaiko situaciją pagal konkretaus asmens ir valstybės ryšį pagrindžiančias ar kitas svarbias aplinkybes ir pagal tai, ar valstybė, į kurią asmenys išvyko, teikia tam tikrą paramą tėvų (vieno iš jų) neišlaikomiems vaikams, taip pat atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projekto 2 straipsnio nuostata dėl vaiko išlaikymo išmokos mokėjimo tik už vaikus, kurie yra Lietuvos Respublikos piliečiai, prieštarauja Europos Sąjungos nediskriminavimo dėl pilietybės principui, į Konstitucinio Teismo nutarime nurodytus argumentus, kad valstybė privalo įstatymu garantuoti pakankamą ir efektyvią nepilnamečių vaikų teisių ir teisėtų interesų apsaugą, taip pat užtikrinti, kad, tiek priimant įstatymus bei kitus teisės aktus, tiek juos taikant ir sprendžiant kitus su vaiku susijusius klausimus, pirmiausia būtų atsižvelgiama į vaiko interesus ir nebūtų sudaroma prielaidų juos pažeisti, siūlytina Įstatymo projekto 2 straipsnį išdėstyti taip:

„2 straipsnis. 7 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 7 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„7 straipsnis. Teisė į išmokas

Vaikas turi teisę į išmokas, jeigu kreipiantis ir priimant sprendimą dėl išmokų skyrimo tenkinamos visos šios sąlygos:

- 1) vaikas yra Lietuvos Respublikos pilietis, asmuo be pilietybės arba užsienietis;
- 2) antstoliui pradėjus vykdomąją bylą dėl vaiko išlaikymo priverstinio išieškojimo, vaikas ilgiau kaip mėnesį negauna vaiko išlaikymo lėšų ar gauna tik dalį jų;
- 3) pareiškėjas yra Lietuvos Respublikos pilietis, asmuo be pilietybės arba užsienietis;
- 4) vaikas ir (ar) pareiškėjas, kuris yra asmuo be pilietybės arba užsienietis, nuolat gyvena Lietuvos Respublikoje ir jo duomenys apie gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje (neturinčio gyvenamosios vietos – apie savivaldybę, kurios teritorijoje jis gyvena) įrašyti į Lietuvos Respublikos gyventojų registrą (toliau – Gyventojų registras).“

4. Skiriant vaiko išlaikymo išmokas ar paskirtas išmokas mokant tiek Lietuvos Respublikos piliečiams, gyvenantiems užsienio valstybėje, tiek asmenims be pilietybės arba užsieniečiams, turi būti atsižvelgta į kiekvieno vaiko situaciją ir poreikius, taip pat turi būti užkirstas kelias galimam pareiškėjų piktnaudžiavimui, kad tuo pačiu metu jie negautų ir vaiko išlaikymo lėšų, priteistų teismo, ar teismo patvirtinta vaiko išlaikymo sutartimi nustatytų išlaikymo lėšų, ar vaiko išlaikymo išmokos iš kitų valstybių, Lietuvos Respublikos piliečiams

išvykus gyventi iš Lietuvos Respublikos, ir vaiko išlaikymo išmokos, mokamos Lietuvos Respublikoje, todėl siūlytina Įstatymo projekto 3 straipsnį išdėstyti taip:

„3 straipsnis. 8 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 8 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„8 straipsnis. Kreipimasis dėl išmokų

Pareiškėjas, kreipdamasis į išmokų administratorių, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintuose Vaikų išlaikymo išmokų nuostatuose (toliau – Nuostatai) nustatyta tvarka turi pateikti:

- 1) prašymą skirti ir mokėti išmoką (toliau – prašymas);
- 2) įsiteisėjusį teismo sprendimą arba teismo patvirtintą vaiko išlaikymo sutartį ar patvirtintas jų kopijas, nuorašus ar išrašus, kuriuose nustatytas vaiko išlaikymo lėšų dydis;
- 3) sąskaitos, į kurią skolininkas moka ar turi mokėti vaiko išlaikymo lėšas, išrašą, patvirtinantį, kad vaikas ilgiau kaip mėnesį negavo viso arba dalies teismo sprendimu arba teismo patvirtinta vaiko išlaikymo sutartimi nustatyto išlaikymo, jeigu vaiko išlaikymo išieškojimas pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nuostatas nėra vykdomas, nes skolininkas gyvena ne Lietuvos Respublikoje;
- 4) šio įstatymo 7 straipsnyje nurodytas sąlygas patvirtinančius dokumentus, jeigu atitinkamų duomenų ar dokumentų išmokų administratorius negali gauti iš registrų ar valstybės informacinių sistemų.“

5. Atsižvelgiant į tai, kad vaiko išlaikymo išmokoms skirti reikia ne tik šio nutarimo 4 punkte nurodytų dokumentų, bet ir papildomų dokumentų bei duomenų, kuriuos išmokų administratorius, vadovaudamasis Įstatymo 5 straipsniu, gali gauti iš registrų ar valstybės informacinių sistemų pagal duomenų teikimo sutartis, siūlytina papildyti Įstatymo projekto 4 straipsnį nauja dalimi, kuria siūloma pakeisti Įstatymo 9 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Sprendimas dėl išmokų skyrimo arba neskyrimo priimamas per 10 darbo dienų nuo visų reikiamų dokumentų ir duomenų gavimo dienos.“

6. Šio nutarimo 3 punktu siūloma pakeisti Įstatymo 7 straipsnį ir į jį įtraukti 4 punktą, siekiant įgyvendinti Konstitucinio Teismo nutarimą. Siekiant užtikrinti, kad vaikas ir pareiškėjas, kurie yra ne Lietuvos Respublikos piliečiai ir nuolat negyvena Lietuvos Respublikoje, neturėtų teisės gauti vaiko išlaikymo išmokos, siūlytina pakeisti pagal teisės technikos reikalavimus patikslintą (keičiamo Įstatymo 10 straipsnio struktūrinės dalis pakeitus atskiramis Įstatymo projekto 5 straipsnio dalimis) Įstatymo projekto 5 straipsnį, kuriuo keičiamas Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 1 punktas, ir jo 1 dalį išdėstyti taip:

„1) vaikas neatitinka šio įstatymo 7 straipsnio 4 punkte nurodytos sąlygos – nuo faktinių aplinkybių atsiradimo dienos;“.

Atitinkamai siūlytina Įstatymo projekto 5 straipsnio, kuriuo keičiamas Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 2 dalį išdėstyti taip:

„3) pareiškėjas neatitinka šio įstatymo 7 straipsnio 4 punkte nurodytos sąlygos – nuo faktinių aplinkybių atsiradimo dienos;“.

7. Kadangi šiuo metu Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 10 punkte numatyta, kad išmokų administratorius nutraukia išmokų mokėjimą, jeigu uždaryta sąskaita kredito, mokėjimo ir (arba) elektroninių pinigų įstaigoje, į kurią pervedamos išmokos, ir pareiškėjas per Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintuose Vaikų išlaikymo išmokų nuostatuose nustatytą terminą nepateikė naujos sąskaitos numerio, nuo mėnesio, einančio po mėnesio, už kurį buvo išmokėtos išmokos, pirmos dienos, o jeigu išmokos nebuvo mokamos, – nuo išmokų skyrimo dienos, todėl išmokų administratorius turi kaupti perteklinę informaciją apie visas pareiškėjų valdomas sąskaitas (gali būti nurodytos kelios skirtingos sąskaitos), siūlytina patikslinti šį punktą, nustatant, kad pareiškėjas, kreipdamasis dėl išmokų skyrimo ir mokėjimo, turi nurodyti tą pačią sąskaitą, į kurią asmuo (skolininkas) teismo sprendimu arba pagal teismo patvirtintą vaiko išlaikymo sutartį privalo mokėti vaiko išlaikymo lėšas. Taip bus išvengta perteklinio reikalavimo teikti informaciją apie pareiškėjo valdomas sąskaitas. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina papildyti Įstatymo projekto 5 straipsnį nauja dalimi, kuria siūloma pakeisti Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 10 punktą ir jį išdėstyti taip:

„10) uždaryta sąskaita kredito, mokėjimo ir (arba) elektroninių pinigų įstaigoje, į kurią pervedamos išmokos bei vaiko išlaikymo lėšos, ir pareiškėjas per Nuostatuose nustatytą terminą nepateikė naujos sąskaitos numerio – nuo mėnesio, einančio po mėnesio, už kurį buvo išmokėtos išmokos, pirmos dienos, o jeigu išmokos nebuvo mokamos, – nuo išmokų skyrimo dienos;“.

8. Pagal šio nutarimo 4 ir 10 punktuose išdėstytus argumentus, pareiškėjui nepateikus dokumento, kuris įrodo, kad vaikas praėjusiais kalendoriniais metais negavo viso arba dalies teismo sprendimu arba teismo patvirtinta vaiko išlaikymo sutartimi nustatyto išlaikymo, jeigu vaiko išlaikymo išieškojimas nėra vykdomas pagal Civilinio proceso kodekso nuostatas, nes skolininkas gyvena ne Lietuvos Respublikoje, ir pagal kurį galima įvertinti kiekvieno vaiko situaciją bei jo poreikius ir užkirsti kelią galimam pareiškėjų piktnaudžiavimui, kad tuo pačiu metu jie negautų ir vaiko išlaikymo lėšų, priteistų teismo, ar teismo patvirtinta vaiko išlaikymo sutartimi nustatytų išlaikymo lėšų, ar vaiko išlaikymo išmokos iš kitų valstybių, Lietuvos Respublikos piliečiams išvykus gyventi iš Lietuvos Respublikos, ir vaiko išlaikymo išmokos, mokamos Lietuvos Respublikoje, siūlytina nutraukti išmokų mokėjimą. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina papildyti Įstatymo projekto 5 straipsnį nauja dalimi, kuria siūloma Įstatymo 10 straipsnio 1 dalį papildyti 12 punktu ir jį išdėstyti taip:

„12) pareiškėjas nepateikė šio įstatymo 12 straipsnio 5 punkte nurodyto dokumento – nuo einamųjų metų balandžio 1 d.“

9. Įstatymo projekto 6 straipsniu siūloma patikslinti Įstatymo 11 straipsnio 4 dalį, numatant, kad, jei dėl nutrauktos vaiko išlaikymo išmokos atnaujinimo kreipiasi naujas pareiškėjas, išmoka skiriama ir mokama už praėjusį laikotarpį, už kurį ji nebuvo išmokėta ankstesniam pareiškėjui, bet ne daugiau kaip už 6 mėnesius. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nenurodyta, kuo pagrįstas toks siūlymas. Be to, būtina pabrėžti, kad pareiškėjas pasikeičia dėl objektyvių aplinkybių, nes tam tikri procesai gali užtrukti ilgiau nei 6 mėnesius (tėvų valdžios ribojimas, globėjo paskyrimas ir pan.), todėl siekis apriboti laikotarpį, per kurį

turėtų būti išmokėta vaiko išlaikymo išmoka, pažeidžia vaiko teises ir geriausias interesus. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto 6 straipsnį – atsisakyti formuluotės „bet ne daugiau kaip už 6 mėnesius“.

10. Atsižvelgiant į šio nutarimo 8 punkte išdėstytus argumentus ir siekiant užkirsti kelią pareiškėjų piktnaudžiavimui valstybės lėšomis jau paskyrus išmokas, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto 7 straipsnį, papildant Įstatymo 12 straipsnį 5 punktu – numatyti, jog tais atvejais, kai vaiko išlaikymo išieškojimas pagal Civilinio proceso kodekso nuostatas nėra vykdomas, nes skolininkas gyvena ne Lietuvos Respublikoje, pareiškėjas privalo išmokų administratoriui pateikti sąskaitos išrašą ar kitą užsienio valstybės dokumentą, kuris patvirtina, kad vaikas praėjusiais kalendoriniais metais negavo viso arba dalies patvirtinto išlaikymo:

„5) iki kiekvienų metų kovo 31 d. pateikti išmokų administratoriui šio įstatymo 8 straipsnio 3 punkte nurodytos sąskaitos išrašą ar kitą užsienio valstybės dokumentą, patvirtinantį, kad vaikas praėjusiais kalendoriniais metais negavo viso arba dalies teismo sprendimu arba teismo patvirtinta vaiko išlaikymo sutartimi nustatyto išlaikymo, jeigu vaiko išlaikymo išieškojimas pagal Civilinio proceso kodekso nuostatas nėra vykdomas, nes skolininkas gyvena ne Lietuvos Respublikoje.“

11. Įstatymo projekto 8 straipsniu siūloma atsisakyti delspinigių išieškojimo iš skolininkų, tačiau Įstatymo projekte neįvertinta tai, kad Įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog skolininkas privalo grąžinti išmokų administratoriui išmokėtas išmokas ir sumokėti delspinigius už kiekvieną įsiskolinimo dieną, skaičiuojamus nuo negrąžintos įsiskolinimo sumos. Atsižvelgiant į tai, siūlytina papildyti Įstatymo projektą 13 straipsnio 2 dalies keitimu – atsisakyti nuostatos dėl delspinigių mokėjimo.

12. Atsižvelgiant į tai, kad, pagal Įstatymo 2 straipsnio 1 dalį, vaikų išlaikymo išmokų administratorius yra Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Fondo valdyba) ir jos paskirta Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaiga, taip pat tai, kad Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje numatyta, jog, jeigu socialinio draudimo išmokos ar kitos išmokos, kurių mokėjimas pavestas Fondo valdybos teritoriniams skyriams, neteisėtai išmokėtos dėl jų gavėjų kaltės, susidariusi permoka Fondo valdybos teritorinio skyriaus direktoriaus arba jo pavaduotojo sprendimu išieškoma iš bet kurios gavėjo gaunamos socialinio draudimo išmokos, mokamos tam asmeniui iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų, ir (ar) bet kurios kitos išmokos, kurios mokėjimas pavestas Fondo valdybos teritoriniams skyriams, siūlytina pakeisti Įstatymo projekto 9 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„9 straipsnis. 15 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 15 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„15 straipsnis. Dėl pareiškėjo kaltės neteisėtai gautų išmokų išieškojimas

1. Nustačius, kad išmokos buvo išmokėtos neteisėtai, nes kreipdamasis dėl išmokų pareiškėjas pateikė neteisingus duomenis, reikalingus išmokoms skirti, arba išmokų mokėjimo laikotarpiu šiame įstatyme nustatytais terminais ir tvarka nepranešė apie

atsiradusias aplinkybes, turinčias įtakos teisei į išmokas arba išmokų dydžiui, pareiškėjas privalo grąžinti išmokų administratoriui visą neteisėtai gautą pinigų sumą iš karto arba dalimis.

2. Neteisėtai gautų išmokų grąžinimo dalimis terminas negali būti ilgesnis kaip 60 mėnesių nuo išmokų administratoriaus raginimo grąžinti neteisėtai gautas pinigų sumas įteikimo pareiškėjui dienos.

3. Pareiškėjo negrąžintos neteisėtai gautos išmokos išieškomos Valstybinio socialinio draudimo įstatyme nustatytais valstybinio socialinio draudimo įmokų priverstinio išieškojimo būdais Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka.“

13. Atsižvelgiant į šio nutarimo 7 ir 8 punktuose siūlomus Įstatymo 10 straipsnio pakeitimus, siūlytina tikslinti Įstatymo projekto 6 straipsnį, kuriuo keičiamas Įstatymo 11 straipsnis, – aktualizuoti nuorodas į atitinkamus Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies punktus.

14. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektui įgyvendinti reikės priimti įgyvendinamuosius teisės aktus ir pasiruošti tinkamai juos įgyvendinti, siūlytina Įstatymo projekto, išskyrus jo 2 straipsnį ir 5 straipsnio 1 bei 2 dalis, kurie susiję su Konstitucinio Teismo nutarimo įgyvendinimu, įsigaliojimo datą numatyti 2022 m. vasario 1 d. Atitinkamai tikslintina Įstatymo projekto 11 straipsnio 4 dalyje numatyta įgyvendinamųjų teisės aktų priėmimo data.

15. Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų lėšų nereikės, nes, pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) negali būti taikomas (-a) nuo tos dienos, kurią oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, todėl jau šiuo metu vaiko išlaikymo išmokos toliau mokamos Įstatyme numatytiems vaikams ir pareiškėjams, kurie nuolat negyvena Lietuvoje.

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras